

5. *Kvintilian Mark Fabiy*. Dvenadsat knig ritoricheskikh nastavleniy; [per. s lat. (nepolnyiy) A. Nikolskogo]. Sankt-Peterburg, 1834. Ch. 1. 486 s.
6. *Tsitseron*. Dialogi: O gosudarstve. O zakonah / [per. V. O. Gorenshteyna, prim. I. N. Veselovskogo i V. O. Gorenshteyna, st. S. L. Utchenko ; otv. red. S. L. Utchenko]. Moskva : Nauka, 1966. 224 s.
7. *Malynka Yu. H.* Rozvytok hromadianskoho suspilstva yak filozofskoi kontseptsii v istorii suspilno-politychnoi dumky. Humanitarnyi visnyk ZDIA. 2011. № 47. S. 210–218.
8. *Onishchenko N. M.* Deiaki pidkhody do vuvchennia komunikatyvnykh vlastyvostei prava. Komunikatsiia. 2013. № 3. S. 8-17.

Лапутіна Ю. А. Правові комунікації: до питання про правовий розвиток

Стаття присвячена проблематиці вивчення сутності, природи, характеристик та властивостей поняття «комунікація». Особлива увага приділена правовим комунікаціям як певним поведінковим орієнтирам. Авторка наголошує на тому, що комунікаційні засади в різних темпорально-просторових вимірах слід вивчати з їх зародження, виникнення та подальшого розвитку, оскільки саме історична хода комунікаційного поступу характеризує багатоманітність форм, засобів та способів комунікацій.

Ключові слова: комунікація, право, правова комунікація, комунікаційні орієнтири, права людини.

Laputina Y. A. Legal communications: legal development issues

The article attempts to provide an overview of appearance and social purpose of legal communications. The results indicate that legal communications appear and develop as behavioral guidelines expressed in the sources of law.

The study revealed that ancient sources of law serve as guidelines for communications of legal prohibitions or incentives in the ancient world. This article provides examples of a new communicative model introduction in the states of the ancient world, in particular in Babylon's King Hammurabi activities. The article provides an analysis of communication models that were introduced in different historical periods – in ancient Greece, in the Middle Ages, in modern times. The author demonstrates the importance of communication potential of the category. The author argues that the communicative function of law ensures that the participants of legal relations receive the state's position of necessary, permitted or prohibited behavior.

The author concludes that in-depth study of legal communication in the future requires the study of methods, techniques, communication guidelines as behavioral impulses that must be conveyed to recipients in various spheres of human life.

Keywords: communication, law, legal communication, communication guidelines, human rights.

DOI: 10.33663/2524-017X-2020-11-24

УДК 340.1

*Олена Леонідівна Львова,
старший науковий співробітник
відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ УНІВЕРСАЛЬНОСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Учення про існування прав людини походить з концепції природного права. Історія природного права є одночасно історією формування складових елементів прав людини. Ці складові були закріплені на конституційному рівні в Англії в XIII ст., у Франції та США – у XVIII ст. Жахиття Другої світової війни спонукали ООН до прийняття у 1948 р. Загальної декларації прав людини [16, с. 196]. У даних документах йшлося про невід'ємні, такі, що не залежать від визнання державою, права людини, якими людина наділяється з моменту свого народження, без яких є неможливими її існування і розвиток. Ці права не залежать від прав, наданих державою,

і характеризуються такими ознаками, як універсальність, належність від народження, ненабувальність, невідчужуваність, непорушність та основоположність, інтерпретація яких міститься у принципах [16, с. 197]. Це відображає основні змістовні характеристики загальноприйнятого в юридичній літературі уявлення про права людини як такі, що належать їй від народження, є природними і невідчужуваними, існують незалежно від визнає їх держава чи ні, закріплює їх на законодавчому рівні або ні [7, с. 5].

Втім, на сучасному етапі виявляються глибокі розбіжності в царині прав людини, особливо там, де і коли виникає потреба в захисті самої ідеї прав людини чи коли пропонується покращена інтерпретація прав людини у питаннях співвідношення моралі й етики та їхніх відносин з правом. Врешті-решт, це призводить до різних поглядів щодо значення, обсягу й обґрунтованості прав людини [4, с. 70].

Це має не лише юридичне значення, а передусім – моральне, адже захист невід’ємних, тобто природних прав, завжди несе у собі моральне навантаження, бо природність є частиною життя людини, складовою ментальності й культури будь-якого суспільства, що стає морально-нормативним мірилом, стандартом у відносинах між людьми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття та основні змістовні характеристики прав людини, питання механізму їх реалізації і захисту, взаємодію моральних та правових норм, широко представлені у працях українських та зарубіжних вчених, зокрема, С. Алексєєва, Р. Апресяна, Р. Дворкіна, В. Костицького, С. Лисенкова, Н. Оніщенко, С. Моїсєєва, С. Погребняка. Етико-моральні проблеми в царині прав людини, особливо в процесі сучасної глобалізації, підіймаються у дослідженнях С. Бобровник, Л. Макаренко, М. Медведєвої, Є. Смирнової, С. Сунегіна та ін. Разом з тим, не вирішеною залишається проблема розуміння універсальності прав людини. Чи означає це, що будь-яка держава беззастережно має усі грані універсальності (юридичні, моральні та ін.) долучати до свого публічного порядку, чи універсальність ґрунтується виключно на моральному фундаменті, який сформувався в процесі розвитку суспільних відносин і є загальноприйнятним для будь-якого правопорядку?

Мета статті. З огляду на вказане метою статті є аналіз моралі як змістовної характеристики і розумінні прав людини та як засадничого принципу їх універсальності.

Основні результати дослідження. Права людини, засновані на принципах свободи, рівності та справедливості, мають універсальний характер. Загальновизнаними в міжнародному праві фундаментальними правами людини є, зокрема: право на життя; прав на незастосування до особи тортур, насилля або іншого жорстокого чи принижуючого гідність поводження або покарання; право на недоторканість приватного життя, особистої і сімейної таємниці, захист своєї честі і гідності, свободи совісті і віросповідання; право на судовий захист тощо [21, с. 710].

Сучасні процеси глобалізації, які відбуваються у сфері права, є неабияким викликом стосовно уявлення про природу людини, яка визнається в Україні найвищою соціальною цінністю, а також і стосовно поняття та сутності самого права. Глобалізаційні процеси прямують до універсалізації прав людини, що одразу виявляє проблему її критеріїв. Зокрема, Р. Хабіров стверджує, що універсальність прав людини заснована на цінностях християнської (західної) цивілізації та ґрунтується на прийнятності та загальновизнаності стандартів для кожної держави [18, с. 7]. О. Смирнова у зазначеному контексті акцентує увагу на ідеях справедливості, добра, загального блага у різних сферах суспільних відносин. Виходячи з цього, під глобалізацією розуміється «суто позитивний у своїй меті рух, сенс якого зводиться до досягнення Добра» [14, с. 41-42].

Отже, універсалізація передбачає визначення певного ціннісного стандарту, своєрідного правового еталона або взірця, корисність і прогресивність якого не повинна заперечуватися чи ставитися під сумнів, оскільки його ідейно-нормативний зміст слугує «відправним пунктом» у здійсненні даних процесів, підлаштовуючи під себе зміст будь-яких інших нормативних конструктів.

Із цього випливає, зокрема, той факт, що закріплення на нормативно-правовому рівні відповідних цінностей, стандартів та взагалі будь-яких правил поведінки, навіть якщо вони мають статус так званого міжнародного визнання, передбачає їх співвіднесення, насамперед, із іншими соціальними регуляторами, які завжди в тій чи іншій мірі мають місце в будь-якому суспільстві [15, с. 254].

Універсальність прав людини базується на міжцивілізаційному поєднанні їх світоглядних, моральних, соціокультурних, національних ознак тощо, на досягненні їх єдності у багатоманітності, а не їх змістовної однаковості. Саме тому, наголошує С. Сунегін, помилкою є розуміти універсаль-

ність прав людини як пристосування їх конкретного змісту під визначений стандарт, що претендує на статус всезагального [15, с. 255-256].

Виходячи із цих тез, можна констатувати, що природа людини та її сутність, біологічна чи соціальна, у взаємодії з правом, що прямує до універсальності, своїм результатом повинна мати загальне благо, добро і збереження ідентичності людини, що є цілком справедливим по відношенню до неї. Згадане прямо вказує на проблему етики і моралі, «золотим стандартом» яких завжди були вчинки добра і справедливості.

І, як наголошується у літературі, це зумовило необхідність пошуку адекватної відповіді на загрозу з боку науково-технічного процесу в галузі біомедицини, як для природного (фізичного) буття людини, так і збереження її моральної ідентичності [20, с. 33].

Р. Холмс зауважує, що необхідною умовою для того, щоб можна було сказати, що в певному суспільстві існує мораль, є не те, чи прагне вона свідомо до сприяння загального блага і чи співвіднесені спеціально до цього соціальні правила, яким воно слідує, а те, чи відповідає поведінка, передбачена цими правилами (незалежно від того, які вони і чому їх дотримуються), певному аксіологічному принципу. Якщо відповідає, то дотримання цих правил буде реально сприяти збереженню громадського блага [19, с. 71-72].

Як видно із викладеного вище, моральність оцінюється, як правило, з перспективи загального сприйняття і суспільної згоди щодо таких етичних категорій, як добро, зло, благо, справедливість, свобода та ін.

Серед науковців існує критика свободи, а саме у розумінні принципу юснатуралізму «дозволено все, що не заборонено законом», адже моральні обмеження не запобігають вадам людини. Так, С. Бобровник пише, що закони деяких демократичних країн допускають можливість одностатевих шлюбів, евтаназію, аборти на середніх строках вагітності та інші знуцання над природою людини. Існує також значна кількість видів поведінки, наприклад, зловживання правом, які в законі прямо не заборонені, хоча їх не можна вважати правомірними, тому що вони за своїм змістом та спрямованістю не відповідають змісту та духу права, принципам моралі та моральності. Іншими словами, таке розуміння свободи, на справедливе переконання вченої, формує розбещеність, аморальний спосіб життя, бездуховність людини, відмежованість її інтересів від потреб усього суспільства, відсутність у неї почуття любові та взаємодопомоги та ін. Тобто відбувається конкуренція цінностей юридичних та духовно-моральних [2, с. 168-169].

Дану думку можна продовжити тезою С. Сливки: «Моральна площина ніби прямує (розширюється) до духовно-правового простору, в якому свободна воля людини не знає утисків від волі інших людей. Тут діє суверенна Божа Воля, природне (духовне) право і всемогутність Бога. Держави, які оголосили себе правовими, беруть на себе величезну відповідальність за людину. Але ця декларація часто не має реалізації. Звідси і впливає величина вимірності правового простору. Для вияву свободної волі необхідне чисте піклування. У природному праві її проявляє Бог, а у позитивному – певна держава, яка нібито виявляє суверенну волю. У духовно-правовому просторі життєдіяльність людини виглядає досить просто: любити Бога, бути добрим у думках і діях, дбати про інших. У правовій площині цього явно не вистачає. Бракує придушення волі однієї людини іншою, що закріплено у чинному законодавстві» [13, с. 24].

З огляду на вказане спостерігається конфлікт правового і морального.

Г. Кельзен, говорячи про зв'язок права та моралі, розуміє це як питання про зміст права, тобто право входить до сфери моралі, є морально справедливим. Він відштовхується при цьому від визначення права, яке характеризує його як частину моралі, що ототожнює право та справедливість [5, с. 77-78].

Отже, дослідження природи моралі, особливостей її функціонування, з одного боку, і всього різноманіття імперативно-ціннісних елементів моральності, з іншого, повинно бути пов'язане з кінцевими цілями і вищими цінностями людського існування. Аналіз різних в історії думки моральних учень (не тільки доктринально оформлених та філософсько обґрунтованих) показує, що так чи інакше в якості фундаментальних моральних цінностей висувалися примиреність, взаєморозуміння, партнерство, солідарність, милосердя і, відповідно, ключовими моральними імперативами вважалося «золоте правило»: «У всьому, як хочете, щоб з вами чинили люди, те саме чиніть їм і ви з ними» (Мф. 7:12), і заповідь любові: «Полюби ближнього свого, як самого себе» (Мф. 22:39). П. Апрусія з цього приводу наголошує, що «золоте правило» встановлює головним чином характер, принцип,

але не зміст дії: воно вказує, що до іншого слід ставитися рівним і універсалізованим чином. Заповідь любові у своїй «меншій» частині, тобто в заповіді любові до ближнього, також відноситься до «горизонтальних» відносин. Як і «золоте правило», вона не є явним, і лише своїм формулюванням зобов'язує ставитися до іншого як до рівного, тобто однаково до всіх [1, с. 99-100].

Вказані принципи, на наше переконання, за своїм моральним змістом є універсальними та фундаментальними не лише щодо особистого, суспільного, державного життя, а щодо природних, невід'ємних прав людини, які перебувають у його центрі, з'єднуючи перехрестя різноманітних сфер. Таким чином відбувається спрямування від буття природних прав до їх дії та забезпечення.

Отже, з погляду на мораль не просто як на абстрактну категорію, а як на конкретний засіб регулювання суспільних відносин, а ще більше – як на фундаментальний принцип у забезпеченні прав людини, можна спостерігати не лише критерій універсальності, який є мультикультурним і міжнаціональним, а також можна вести мову про певні стандарти, які покликані не лише задовольнити усіх, принаймні більшість, а й стати загальноновизнаними мірилами та ідеалами, спрямованими на суспільне благо (добро) [16, с. 199-200].

Як наголошує С. Лисенков, мораль формує еталони поведінки, ціннісно-нормативну орієнтацію суспільства відповідно до ідеалів свободи і справедливості, що є свого роду серцевиною цінностей права. Найбільшої ефективності право досягає за умови збігу його вимог і вимог, що формулюються в моральних нормах, у випадку суперечностей, це може призвести до порушень закону або до моральних втрат [8, с. 126].

Так, згідно з традицією природного права, авторитет права неминуче спирається на зв'язок права з мораллю. Прихильники природного права вважають, що посилення на мораль (насамперед на ту її складову, яку називають справедливістю) становить важливий елемент усього пояснення, що таке право. Узагальнюючи традицію природного права, редактори найпопулярнішої в світі антології з філософії права зазначають: «Мораль – не просто бажана риса, яку треба запровадити в право, а радше суттєвий елемент права, яким воно є насправді. Жоден адекватний критерій слушності певної правової норми або існування певної правової системи, мабуть, не може бути нейтральним щодо змісту, бо здебільшого саме зміст норми визначає, справедлива вона чи ні, розумна чи нерозумна» [17, с. 14].

Отже, очевидним є значення моральних норм як змістовної, невід'ємної характеристики прав людини, саме це і надає їм універсальності. Хоча держава на законодавчому рівні прямо не визначає, яка саме поведінка є моральною, а яка аморальною, втім, йдеться про поведінку правомірну та протиправну. Оскільки мораль існує передусім у свідомості людей, то жоден нормативно-правовий акт не спроможний цілком відобразити усі прояви суспільної моралі. Разом з тим, у численних міжнародно-правових актах, які захищають права людини, питання суспільної моралі займає іноді виняткове місце.

Так, Загальна декларація ООН з прав людини 1948 р. відображає характер і ознаки тих концепцій моралі, які ми аналізували вище, такі, як загальне благо, добро, справедливість, свобода тощо. Так, у ст. 29 Декларації, в якій передбачаються обов'язки особи перед суспільством, зазначається наступне: «1. Кожна людина має обов'язки перед суспільством, в якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особистості. 2. При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві».

Аналогічне можна побачити у ч. 2 ст. ст. 8, 9, 10, 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., де також міститься посилення на суспільну мораль у контексті можливих обмежень прав людини. Тобто мораль розуміється як загальнозрозуміле, універсальне явище.

На національному рівні питання моралі регулюється Законом України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV, ст. 1 якого визначає суспільну мораль як систему етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

Втім у державі відбувається чимало деструктивних явищ, що йдуть всупереч уявленням про мораль і які спричинені саме спонуканнями до толерантності, утискаючи права інших членів громадянського суспільства. Як приклад, можна згадати так звані видовищні марші рівності ЛГБТІ, в процесі яких імітуються статеві акти, чоловіки переодягаються у брутальний жіночий одяг та бі-

лизну і т. п.; демонстрації секс-працівниць з вимогою легалізувати проституцію як вид підприємницької діяльності і визнати їх право вибору [9, с. 25] та ін.

З огляду на це зупинимось на деяких законодавчих ініціативах у сфері прав людини, які прямо стосуються тих питань у сфері суспільної моралі, що суперечать природним і невідчужуваним правам людини.

Так, наразі в Україні триває боротьба між ліберальними та просімейними таборами щодо ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [6] (так званої Стамбульської конвенції), яка відкрита для підписання з 11 травня 2011 р. Каменем спотикання стали формулювання даної конвенції, які йдуть усупереч як з нормами українського законодавства, так і з нормами суспільної моралі, зокрема, щодо трактування поняття «гендер» інакше, ніж «стать», та сексуальної орієнтації. Не зважаючи на цінності даної конвенції щодо протидії домашньому насильству, водночас ратифікація Стамбульської конвенції передбачає невинуватене створення Україною додаткових привілеїв для гомосексуалів, лесбійок, бісексуалів чи трансгендерів, що суперечить ст. 24 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом і що не може бути привілеїв чи обмежень за різними ознаками. До того ж, Стамбульська конвенція не передбачає для держав можливості зробити застереження у частині таких суттєвих морально-правових розбіжностей. Зокрема, у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» принцип гендерної рівності стосується виключно рівності чоловіків і жінок. Також пунктом 3 ст. 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 р., який ратифікований Україною у 2002 р., термін «гендерний» визначається як такий, що у контексті суспільства відноситься до обох статей, чоловічої та жіночої, та не має будь-якого іншого значення.

Слід зважати на те, що кожна держава, яка підписала міжнародний договір, має суверенне право не надавати згоду на його обов'язковість, тобто не ратифікувати, але при цьому не діяти в порушення його об'єкта та мети. Відповідно, 7 грудня 2017 р. прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII, який визначив основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відобразивши таким чином найцінніші положення Стамбульської конвенції, які відповідають сучасним викликам і моральним засадам українського суспільства. З огляду на це, питання ратифікації Стамбульської конвенції з метою запобігання домашньому насильству втрачає свою потребу.

Утім, відбувається зовнішній тиск на незалежність України та на основи її внутрішнього правопорядку, зокрема, суспільної моралі. Так, як повідомляє «Європейська правда», голова представництва ЄС Матті Маасікас і послы 21 країни світу відзначили прогрес України у плані захисту українських ЛГБТК (лесбійок, геїв, бісексуалів, людей-трансгендерів, людей-квір), закликавши поглиблювати цей прогрес: «Ми вважаємо, що повна імплементація цієї (Стамбульської) конвенції збільшить захист жінок і ЛГБТК-людей в Україні» [12]. Із цього випливає, що Україні пропонують новий морально-правовий стандарт, що претендуватиме на універсальність у національному правопорядку, не залежно від того, наскільки це сприятиме суспільному благу, відповідатиме критеріям добра і справедливості.

М. Медведева, наголошує, що на сьогодні доступні численні наукові дослідження, опубліковані в реферованих зарубіжних виданнях, що свідчать про небезпеки від способу життя ЛГБТ осіб для них самих і оточуючих їх людей, особливо дітей, з психологічної та фізіологічної точок зору (захворюваність на СНІД, рак, високий рівень психічних розладів та самогубств), а також про динаміку поширення цього явища після його легалізації. Міжнародні та національні організації проводять діяльність із додавання сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (СОГІ) до числа підстав заборони дискримінації та розглядають питання ЛГБТ в контексті прав людини без попереднього належного наукового біоетичного аналізу цих явищ. Поведінкове явище, яким є СОГІ, не може бути беззастережно внесене до числа підстав для заборони дискримінації, не в останню чергу тому, що зумовлюється не стільки природними (генетичними) чинниками, скільки соціальними. Сучасне міжнародне право дозволяє державі застосовувати норми про охорону моралі та прав інших осіб з метою боротьби з певними явищами в суспільстві, хоча подібного роду аргументи, як показує практика розгляду спорів міжнародними судовими органами, на жаль, до уваги не беруться [10].

На завершення слід згадати лекцію П. Дворкін «Забезпечення дотримання моральних норм», в якій було поставлено принципове питання – чи має суспільство право висловлювати судження

з приводу моральності? [3, с. 342-342]. І він підсумовував висловлене це у своїх зауваженнях на прикладі гомосексуалізму: «Перш за все, нам слід запитати самих себе, чи дійсно при спокійному і неупередженому погляді на речі ми вважаємо його (гомосексуалізм) настільки мерзенним пороком, що саме його існування для нас образливо. Якщо це дійсно виражає відношення суспільства, в якому ми живемо, я не бачу, як можна відмовити суспільству в праві викоринити гомосексуалізм».

«Популярні його аргументи чи ні, – наголошує С. Моїсеєв, – але ми не маємо права ігнорувати їх, поки не переконаємося у тому, що їм можна парировати. Один із аргументів вказує на зв'язок між демократичною теорією і забезпеченням дотримання моральних норм. Він спонукає нас більш уважно, ніж раніше, розглянути ключове поняття, від якого залежить цей зв'язок, а саме поняття суспільної моралі» [11].

Висновки. З огляду на згадане можна констатувати кризу моральності, яка, у випадку подальшого впровадження до сфери прав людини аморальних законів, стане кризою суспільною, моральною кризою української нації, де немає межі між добром і злом, любов'ю і ненавистю, справедливістю та уявленнями про суспільне благо, яким може стане благо окремої людини чи невеликої спільноти. І згадана вище аморальність на рівні впровадження у сферу прав людини претендує на всезагальність і універсальність, не залежно від правопорядку держав.

У контексті вищевикладеного слід наголосити, що права людини мають певні моральні межі (або рубіж), які покликані захистити від неприродності, відділити добро від зла та ін. Така межі мають визначатися правом на національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. *Апресян Р. Г.* Нормативные модели моральной рациональности // Мораль и рациональность / отв. ред. Р. Г. Апресян. Москва : Институт философии РАН, 1995. С. 94-119.
2. *Бобровник С. В.* Компромiс i конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу : монографія. Київ : Юрид. думка, 2011. 384 с.
3. *Дворкин Р. О* правах всерьез / Пер. с англ.; ред. Л. Б. Макеева. Москва : «Рос. полит. энциклопедия» (РОС-СПЭН), 2004. 392 с.
4. *Загоруй І. С.* Поняття «права людини»: теоретико-правові підходи до розуміння прав людини // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренко. 2016. № 2. С. 66-82.
5. *Кельзен Г.* Чисте правознавство. Київ : Юніверс, 2004. 496 с.
6. *Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (від 11.05.2011 р.)* : офіційний переклад // ІПС «Ліга: Закон». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251?an=2>
7. *Кушніренко О. Г., Слінько Т. М.* Права і свободи людини та громадянина : навч. посібник. Харків : Факт, 2001. 439 с.
8. *Лисенков С. Л.* Загальна теорія держави і права. Навч. посібник. Київ : Юрисконсульт, 2006. 356 с.
9. *Львова О. Л.* Межі толерантності українських законів (аналітико-правовий зріз) // Держава і право. Збірник наук. праць / Редкол. : Шемшученко Ю. С., Кресіна І. О. та ін. Вип. 81. Київ : Юрид. думка, 2018. С. 23-35.
10. *Медведєва М.* Стамбульська конвенція: юридична експертиза документа // Сайт «Кабінету експертів». 15.05.2020 р. URL: <https://vsirazom.ua/cabinet/stambulska-konvenciya-yuridichna-ekspertiza-dokumentu/>
11. *Моїсеєв С. В.* Філософія права. Новосибірськ : Сибірське універ. изд-во, 2004. 264 с. URL: <https://fil.wikireading.ru/53150>
12. *Посли ЄС і 21 країни світу закликали Київ протидіяти дискримінації ЛГБТІК-людей* // Європейська правда. 17.05.2020 р. // URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/05/17/7110004/>
13. *Сливка С. С.* Позитивістські концепти: філософсько-правовий аналіз. Львів : ЛьвДУВС, 2006. 160 с.
14. *Смирнова Е. С.* Проблемы правового статуса иностранцев в условиях глобализации: автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : 12.00.10. Москва, 2009. 60 с.
15. *Сунегін С. О.* Правова система: проблеми ефективності в контексті сучасних тенденцій правового розвитку // Альманах права. Правовий моніторинг і правова експертиза. 2019. Вип. 10. С. 252-264.
16. *Токарчик Р.* Про необхідність трансформації концепції прав людини в концепцію прав життя // Філософія права і загальна теорія права. 2012. № 2. С. 196-215.
17. *Філософія права* / За ред. Дж. Фейнберга, Дж. Коулмена; пер. з англ. П. Тарашук. Київ : Основи, 2007. 1256 с.
18. *Хабиров Р. Ф.* Актуальные проблемы соотношения понятий права человека, суверенитета, государства // История государства и права. 2007. № 23. С. 5-9.
19. *Холмс Р.* Мораль и общество // Мораль и рациональность / отв. ред. Р. Г. Апресян. Москва : Ин-т философии РАН, 1995. С. 64-79.

20. Чехомова О. В. К вопросу о взаимодействии административного права с практической и прикладной биоэтикой // *Философия права*. 2010. № 3. С. 33-37.
21. Шемшученко Ю. С. Права людини // *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 4.: Н – П. Київ : Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2002. 720 с.

References

1. *Apresian R. H.* Normativnye modely moralnoi ratsyonalnosti // *Moral y ratsyonalnost / otv. red. R. H. Apresian*. Moskva : Ynstytut fylosofyy RAN, 1995. S. 94-119.
2. *Bobrovnyk S. V.* Kompromis i konflikt u pravi: antropolo-ho-komunikatyvnyi pidkhdid do analizu : monohrafiia. Kyiv : Yuryd. dumka, 2011. 384 s.
3. *Dvorkyn R.* O pravakh vserëz / Per. s anhl.; red. L. B. Makeeva. Moskva : «Ros. polyt. entsyklopedyia» (ROSSPЭN), 2004. 392 s.
4. *Zahorii I. S.* Poniattia «prava liudyny»: teoretyko-pravovi pidkhody do rozuminnia prav liudyny // *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav im. E. O. Didorenko*. 2016. № 2. S. 66-82.
5. *Kelzen H.* Chyste pravoznavstvo. Kyiv : Yunivers, 2004. 496 s.
6. *Konventsiiia Rady Yevropy pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu iz tsymy yavyshchamy (vid 11.05.2011 r.)* : ofitsiyni pereklad // IPS «Liha: Zakon». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251?an=2>
7. *Kushnirenko O. H., Slinko T. M.* Prava i svobody liudyny ta hromadianyna : navch. posibnyk. Kharkiv : Fakt, 2001. 439 s.
8. *Lysenkov S. L.* Zahalna teoriia derzhavy i prava. Navch. posibnyk. Kyiv : Yuryskonsult, 2006. 356 s.
9. *Lvova O. L.* Mezhi tolerantnosti ukrainskykh zakoniv (analytyko-pravovyi zriz) // *Derzhava i pravo. Zbirnyk nauk. prats / Redkol. : Shemshuchenko Yu. S., Kresina I. O. ta in.* Vyp. 81. Kyiv : Yuryd. dumka, 2018. S. 23-35.
10. *Medvedieva M.* Stambulska konventsiiia: yurydychna ekspertyza dokumenta // Sait «Kabinetu ekspertiv». 15.05.2020 r. URL: <https://vsirazom.ua/cabinet/stambulska-konvenciya-yuridichna-ekspertiza-dokumentu/>
11. *Moyshev S. V.* Fylosofyia prava. Novosybyrsk : Sybyrskoe unyver. yzd-vo, 2004. 264 s.
12. *Posly YeS i 21 krainy svitu zaklykaly Kyiv protydiaty dyskryminatsii LHBTIK-liudei* // *Yevropeiska pravda*. 17.05.2020 r. // URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/05/17/7110004/>
13. *Slyvka S. S.* Pozytyvistski kontsepty: filofsosko-pravovyi analiz. Lviv : LvDUVS, 2006. 160 s.
14. *Smyrnova E. S.* Problemy pravovogo statusa ynostrantsev v usloviakh hlobalyzatsyy: avtoref. dyss. ...dokt. yuryd. nauk : 12.00.10. Moskva, 2009. 60 s.
15. *Suniehin S. O.* Pravova systema: problemy efektyvnosti v konteksti suchasnykh tendentsii pravovogo rozvytku // *Almanakh prava. Pravovyi monitorynh i pravova ekspertyza*. 2019. Vyp. 10. S. 252-264.
16. *Tokarchyk R.* Pro neobkhdnist transformatsii kontseptsii prav liudyny v kontseptsiiu prav zhyttia // *Filosofia prava i zahalna teoriia prava*. 2012. № 2. S. 196-215.
17. *Filosofia prava / Za red. Dzh. Feinberha, Dzh. Koulmena; per. z anhl. P. Tarashchuk*. Kyiv : Osnovy, 2007. 1256 s.
18. *Khabyrov R. F.* Aktualnye problemy sootnosheniya poniatyi prava cheloveka, suverenyteta, hosudarstva // *Ystoriya hosudarstva y prava*. 2007. № 23. S. 5–9.
19. *Kholms R.* Moral y obshchestvo // *Moral y ratsyonalnost / otv. red. R. H. Apresian*. Moskva : Yn-t fylosofyy RAN, 1995. S. 64-79.
20. *Chekhomova O. V.* K voprosu o vzaymodeistviy admynstratyvnogo prava s praktycheskoi y prykladnoi byoëtykoi // *Fylosofyia prava*. 2010. № 3. S. 33-37.
21. *Shemshuchenko Yu. S.* Prava liudyny // *Yurydychna entsyklopediia* : v 6 t. / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. Т. 4.: Н – П. Київ : Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2002. 720 с.

Львова О. Л. Моральні засади універсальності прав людини

У статті здійснюється аналіз моралі як змістовної характеристики у розумінні прав людини та як засадничого принципу їх універсальності. Акцентується увага на розумінні універсальності прав людини. Чи означає це, що будь-яка держава беззастережно має усі грані універсальності (юридичні, моральні) долучати до свого публічного порядку, чи універсальність ґрунтується виключно на моральному фундаменті.

Наголошується, що сучасні процеси глобалізації, які прямують до універсалізації прав людини, є неабияким викликом стосовно уявлення про природу людини. Універсалізація має передбачати визначення певного ціннісного стандарту, своєрідного правового еталона або взірця, корисність і прогресивність якого не повинна заперечуватися.

Звертається увага на конфлікт правового і морального у сфері захисту прав людини. Зокрема, згадується Закон України «Про захист суспільної моралі», яким визначається поняття суспільної моралі як система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

Звертається особлива увага на деструктивні явища. Зокрема, аналізуються положення Стамбульської конвенції, положення якої конфліктують і з нормами українського законодавства, так і з нормами суспільної моралі. Обґрунтовується неможливість її ратифікації у зв'язку з не виправданим створенням додаткових привілеїв для гомосексуалів, лесбійок, бісексуалів чи трансгендерів, що суперечить ст. 24 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом і що не може бути привілеїв чи обмежень за різними ознаками. І така аморальність на рівні впровадження у сферу прав людини претендує на всезагальність і універсальність, не залежно від правопорядку держав.

Ключові слова: гідність, глобалізація, добро, мораль, права людини, універсальність.

Lvova O. L. The moral principles of universality of human rights

The article is an analysis of morality as the characteristics of meaningful in the understanding of human rights as a fundamental principle of their universality.

Focuses on the understanding of the universality of human rights. Does this mean that any state expressly reserves all facets of universality (legal, moral) to join its public policy, or universality is based solely on the moral Foundation that emerged in the process of development of social relations and General acceptable for any order.

It is noted that current processes of globalization, which seek to universalise human rights is a great challenge with respect to ideas about human nature. Universalization involves determining the value of a certain standard, a kind of legal standard or sample, usefulness and progressiveness which must not be challenged.

The attention is paid to conflict legal and moral protection of human rights.

It is noted that from the point of view of morality as a means of regulation of social relations and a fundamental principle in ensuring human rights, particularly the criterion of universality, which is multicultural and international.

According to the tradition of natural law, the authority of law inevitably relies on the connection of law with morality. So obvious is the importance of moral norms as a meaningful, inherent characteristics of human rights, that is what gives them universality. Because morality exists primarily in the minds of the people, no legal act is not able to fully reflect all the manifestations of public morality. However, numerous international legal instruments that protect human rights, issues of public morality sometimes takes an exceptional place, with this in mind, the analysis is conducted of the norms of international acts and national legislation.

In particular, referred to the Law of Ukraine «On protection of public morality», which defines the notion of public morality as a system of ethics, rules of conduct prevailing in the society based on traditional spiritual and cultural values, concepts of good, honor, dignity, public duty, conscience, and justice.

However in the state there is a lot of destructive phenomena that go against morals and which is caused by the impulses to tolerance, prejudice the rights of other members of civil society. In particular, we analyze the provisions of the Istanbul Convention, the provisions of which are inconsistent with the Ukrainian legislation and norms of public morality. Proves the impossibility of its ratification in respect of the unjustified creation of additional privileges for the gay, lesbian, bisexual or transgender, which is contrary to art. 24 of the Constitution of Ukraine, according to which citizens have equal constitutional rights and freedoms and are equal before the law and that there can be no privileges or restrictions on various grounds.

As a conclusion, the crisis of morality is stated, which, in case of further introduction of immoral laws into the sphere of human rights, will become a social crisis, a moral crisis of the Ukrainian nation, where there is no boundary between good and evil, love and hate, justice and public welfare. it can benefit an individual or a small community. And the above-mentioned immorality at the level of implementation in the field of human rights claims to be universal and universal, regardless of the rule of law.

Keywords: dignity, globalization, good, morality, human rights, universality.

DOI: 10.33663/2524-017X-2020-11-25